

KELETI ÚJSÁG

Előfizetési árak:
 Egy évre ... 20 - koron
 Félévre ... 10 - koron
 Három hónapra ... 5 - koron
 Egy napra ... 1 - koron
 Államok részére ... 80 fillér

Politikai napilap

Feladv. szerkesztő: SZENTMIKLÓS JÓZSEF

Megjelenik minden reggel.
 Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Egyetem-utca 3. sz. ad.
 Telefonszám 664
 Kiadóményhely: utánpótlásos t. l.

Slófoli tanácskozás a pogrom ellen

Budapest, okt. 1

A Dunántul történt sajnálatos események hírei Budapesten nagy nyugtalanságot keltek. A nyugtalanság és aggodalmak eloszlatása végett József főherceg, Andrássy Gyula gróf és Bethlen István gróf a Balaton vidékére utaztak, hogy Slófolokon felkeressék Horthy Miklós ellentengernagy főparancsnokot. Elutazásuk előtt a kormányval folytatott tanácskozásokat. Slófolokon fontos megbeszéléseket tartottak Horthy főparancsnokkal és a megbeszélések eredményeképpen a következőket közölték a budapesti lapokkal:

Horthy Miklós a megbeszélések során hangsúlyozottan kijelentette, hogy őse nemcsak a legelővőbb áll minden pogromszándék, de intézkedéseket tett, melyeknek értelmében mindazokat a tisztokat, akik valahol valamilyen pogromszerű rendezvényben, tüntetésben, vagy kegyetlenkedésben részt vettek, hadbíróság elé állítja. Ha arra sor kerül, hogy Budapestre bevonuljon, csak olyan kiválóított tisztekkel vonul be, akikben ő is teljesen megbízik és a zsidóságnak semmi veszélytől nem kell tartania.

Hazatért a szerb király

Bukarest, okt. 1

Az „Universul” írja: Belgrádból tudatják, hogy Péter király Aranyeloácból Belgrádba érkezett s itt állandó tartózkodásra rendezkedik be, öt évi távollét után. Az öreg király, aki a kormányzás gondjait hátra bízta volt, most a Topcsider hegyen a Radulavicsok villában fog lakni. Kívánságához képest minden ünnepélyes fogadtatást mellőztek.

A Friedrich-kormány új tagjai

Bukarest, okt. 1

A „Chemarea” jelenti Nauenből: A bécsi lapok egy része azt írja, hogy a budapesti Friedrich-minisztérium átalakul. Bella Zoltán belügyminiszerré nevezték ki; báró Koráryi Sándort közgazdasági és Hegyeshalmi volt államtitkárt kereskedelmi miniszterekké. Targyalások folynak báró Perényi Zsigmonddal is.

Olaszországnak novem-berig van kenyere

Bukarest, okt. 1

A „Chemarea” jelenti Rómából: A „Temps” válaszol azoknak, akik Nittinek Olaszország gazdasági helyzetére nézve tett kijelentéseit túlzásnak mondták és azt írja, hogy a rekvirálás az új termésből tizenegy millió kvintal búzát eredményezett, ami csak három és fél hónapra elegendő. Eszerint október végén elfogy a termelt buza és idegen búzárral kell gondoskodni.

— Fiumében ütköző állam lesz — Wilson válasza Rómában — Olaszország elfogadta a megoldást

Kolozsvár, okt. 1

A párisi békekonferenciáról érkező híreink a következők:

Clerk beszámol a főtanácsnak

Bukarest, okt. 1

A „L'Orient” írja: A legfőbb tanács folytatja a román kérdés tanulmányozását. Sir Eynne Crowe angol delegátus bejelentette, hogy Sir George Clerk visszatérése rövid időre várható. Clerk missziója engedélytény hangulataiban folyt le. A neki adott válaszból nem lehet szakításra következtetni.

A legfőbb tanács jóváhagyta a Sztbergák bizottságának jelentését, amely Norvégiának adja meg a politikai szuverenitást a tartomány fölött.

Által kívánt pénzügyi egyezmények felfüggesztésével fenyegeti meg.

Abákevita a francia kamarában

Bukarest, okt. 1

Az „Universul” írja Lyonból: Románul szociálista képviselő folytatta a csütörtöki képviselőházi ülésen megkezdett a békeszerződést bíráló beszédét.

A közgazdasági részről beszélve, hangsúlyozta, hogy a béke tartósága érdekében szükséges nemzetközi gazdasági megővezést létrehozni. Szólt azután a szövetségesek oroszországi politikájáról.

Camille Picard Luxemburg érdekében szólalt fel. Csodálkozva kérdezi, hogy ez a kis állam miért nem szerepel a népszövetséget alkotó államok közt? — A vitát folytatják.

Márciusi vita a békeszerződésekéről

Bukarest, okt. 1

A „Dimineața” írja a „Le Temps” után: Az amerikai szenátus 43 szavazattal 40 ellenében elfogadta Lodge szenátor módosítását, mely szerinti a kongresszus a jövő márciusban tárgyalja majd a köztársaságnak a békeszerződésre vonatkozó határozati javaslatát.

Az amerikai tengerészek Dalmáciában

Bukarest, okt. 1

A „L'Orient” jelenti: Azok az amerikai tengerészek, akik partraszálltak Dalmáciában, hogy Trogir helységei, ahová d'Annunzio önkéntesei bevonultak volt, megszállják, a párisi legfőbb tanács utasításai értelmében cselekedtek.

A független Fiume

Bukarest, okt. 1

A „L'Orient” írja: A „Chicago Tribune” szerint úgy látszik, hogy Fiume kérdése a végleges megoldáshoz közeledik. A megoldás a következőképpen történne:

A kikötő nemzetközivé tétele a népliga ellenőrzése alatt; Olaszországnak teljes szuverénitása lenne a város fölött, amelyben mindzonáltal olasz csapatokat nem volna szabad tartani.

A kérdés illetlen rendezéséhez, amelyet Olaszország elfogadott, Franciaország és Anglia szintén hozzájárultak.

Wilson ugyilészik elhatározta, hogy csak az e ebben nyitkozok, ha a jugoszlávok szintén beleegyezésüket adják a tervezett egyezményhez. Lloyd George pedig kész elfogadni bármilyen megővezést, csak hogy már megoldás legyen.

Wilson válaszolt Rómának

Bukarest, okt. 1

A „L'Orient” írja Rómából: A Havas ügynökség távirata szerint Wilson elnök válasza megérkezett Rómába.

Wilson ragaszkodik előbbi javaslatához, mely szerint tiszteletben kell tartani Fiume olasz voltát, anélkül azonban, hogy a várost Olaszországhoz csatolják. Fiume köpontja lenne egy ütköző államnak, Olaszország és Jugoszlávia között.

Abba is beleegyeznek, hogy 15 év leteltével Olaszország javára kiigazítsák Isztria keleti határvonalát, hozzácsatolva az elbanel kerületet.

D'Annunzio fölhívást intézett a francia néphez, amelyben kijelentette, hogy el van határozva a végéig Fiume védelmére.

D'Annunzio a partvidékért

Bukarest, okt. 1

A „L'Orient” írja: Fiuméből jelentik a „Messaggero”-nak:

D'Annunzio kijelentette, hogy ellene van annak a tervnek, mely Fiumét Olaszországnak akarja juttatni, Abbáziát és Voloscát azonban egy kis ütköző állammá kívánja átalakítani.

D'Annunzio szilárdan el van határozva, hogy ha a kormány magáévá tenné ezt a tervet, cseppentéssel megszállja Abbáziát és Voloscát, amelyeket jelenleg reguális csapatok tartanak megszállva.

Casanova tengernagyot fölmentették a fiumei hajóparancsnoki állásától. A parancsnokságot Nunes ellentengernagynak kell átadnia. Az a drótnélküli távirat, mely ezt a parancsot tudatta, hozzáteszi még, hogy Casanova tengernagynak Velencébe kell mennie, hol Nunes ellentengernagy felvonatja majd zászlóját a „Dante Alighieri” hadihajóra.

A többi lapok megcáfolják, hogy D'Annunzio új expedíciókat tervezne Dalmáciában.

A svéd kormány a washingtoni munkáskongresszuson

Bukarest, okt. 1

A „Chemarea” írja: A munkások washingtoni értekezletére a stockholmi sajtó részéről von Koch felügyelő, a svéd kormány képviselője gyanánt pedig Sjusbert miniszterelnök vannak meghíva, továbbá Lindquist, a kamara elnöke, mint a munkások képviselője és Sjdow jogtanácsos.

A delegáció a jövő kedden hagyja el Svédországot. Lindquist a „Stockholms Dagbladet”-ben kijelenti, hogy a svédek már most elindulnak Amerikába, hogy a dolgok kialakulását ott várhassék meg.

EVETESI KÖNYVTÁR
 SZÉKES
 POLYGRINTOK
 1924. 30. 12.

Tisza merénylőinek vizsgálati fogsága

Budapest, okt. 1

Gróf Tisza István volt miniszterelnök megdölgésével — amint már jelentettük — az ügyészség Sztranyovszky Tióor joghallgatói, Dobó István válialkozót, Heltai Viktor kereskedőt, Kéri Pál és Magyar Lajos hírlapírókat vadolja. Kovács Lajos vizsgálóbíró kihirdette előtük végzését, amely szerint mindegyik ellen gyilkosság bűnteltében való tetlesség, illetve bűnrészesség címén elrendeli a vizsgálatot és egyúttal vizsgálati fogságba helyezi őket. Magyar Lajos felnyomást a végzés ellen, a többiek jogorvoslatiál éltek és így az ügy a vádianác) elé kerül.

Kolcságék jelentése Parisban

Bukarest, okt. 1

Az „Universul” írja Lyonból: Moszkva felé nyitva áll az út Denikin számára. Maga sem remélt ilyen sikeres előnyomulást. Ugy tudják, hogy a bolsevisták fővárosát még az ősi hadjárat bevégeztése előtt el fogja érni. Sawinkow Boris volt külügyminiszter, a Kolcság párisi képviselője a következő jelentést adta közre:

Oroszország helyzetét a katonai helyzet és a bolsevista Oroszországban való belső forradalom kitörése szempontjából kell megítélni. Katonai szempontból pedig Denikin és Kolcság feltűnő sikerei, valamint a lengyel csapatok gyors előhaladása, a bolsevistákat oly válságos helyzetbe juttatták, amiben még nem voltak, amióta a Lenin, Trotskij-féle uralom fennáll. Ezt mutatja a bolsevistáknak Estland és a többi balti államokkal való békekötési törekvése. Denikin Moszkva felé való előhaladása pedig stratégiai vonalukról való visszavonulásra kényszerítette a bolsevistákat, de egyezsemind megakadt minden élemező összeköttetés északi és déli Oroszország közt.

Mi oroszok, — mondja Sawinkow, — nem tartunk tőle, hogy Lengyelország megtartja a megszállott orosz területeket, mert egyesülten működünk a közös ellenség, a bolsevizmus ellen.

Oroszország belsőjében egymásután törnek ki források a különböző városokban. Denikin és Kolcság között barátságos viszony következett be, noha némely lapok másként vélekednek. Ezek a vézerek megőrzik az együttműködés kötelekeit. Kolcság most nyugat felé akarja előnyomulni.

Stocóholmból jelentik, hogy a bolsevisták Pekov irányában akartak előnyomulni, de feltartóztatták őket.

21. és 25. sz. rendelkezés módosítása

1. Vétkeseknek nevezetnek azok, akik: jóhiszeműleg, rossz szándék nélkül, nyilvános helyeken, állomásokon, vonaton, utcán stb. akár igaz, akár képzelt oly híreket közölnek, terjesztenek, megjegyzésekkel kísérik, melyek a hadműveletekre, hadi helyzetre és csapatelmozgásokra, katonai hatóságok rendelkezéseire vagy bármily más, a román hadsereget illető kérdésekre vonatkoznak.

2. Mindezek büntényt képeznek, a praetorok ítéletét és büntetését vonják maga után s mint első és utolsó fórum, egy évig terjedhető fogházra és 2000 lei pénzbüntetéssel büntetnek.

Ha a fenti tényeket kémskedés vagy árulási szándékból követik el, az érvényben levő hadi büntető törvények lesznek alkalmazva.

Az erdélyi ellenőrzési zóna parancsnoka: MARINESCU ezredes

Védekezés

a német verseny ellen

Órultság lenne a kereskedelmi bojkott — Angol-német kamara

Bukarest, okt. 1

A „L'Orient” írja: Londoni kereskedelmi körökben néhány hét óta egy berlini angol-német kompenzációs kamara felállításáról beszélnek. Ennek az intézménynek kétszáz célja volna: megakadályozni, hogy a német termékek Angliába a nemzetközi árnál alacsonyabb áron özönljenek be, másfelől szabályozni a Németország és Anglia közötti kereskedelem feltételeit mindkét ország érdekében.

Charles Knott, a németországi angol kereskedelmi kamara elnöke megbízást nyert, hogy erre vonatkozólag tárgyalásokat folytatson a német hatóságokkal. Többiben tanácskozott Erzberger pénzügyminiszterrel, a közgazdasági miniszterrel és az élelmiszerügyi ügyek főfelügyelőjével. Ma aztán azt jelenti, hogy a német kormány elvben elfogadta a kompenzációs kamara felállításának a tervét.

A gazdasági és élelmiszerügyi osztályok angol hívtelnokok ellenőrzése alá kerülnek. Semmiféle áru nem hozható be Németországba, vagy vihető ki onnan ezeknek az osztályoknak a felhatalmazása nélkül, ez áru elkobzásának terhe alatt.

A tervet rövidesen az angol ke-

reskedelemügyi miniszter elé terjesztik, aki minden valószínűség szerint el is fogja fogadni. Tudatja továbbá Knott, hogy Németország Angliából más beviteléhez viszonyítva 50 százaléknál arányban gyári cikkek is akar Angliából bevitetni. Azt ajánlja Knott, hogy a márka eléréktelenedése folytán kívánatos volna, hogy a Németország és Anglia közötti árucserét ne pénzzel, hanem természetbeni árukkal bonyolítsák le.

Az angol kereskedők nyersanyagokat küldenek Németországba, melyeket a német gyárak feldolgoznak és új formájukban visszatündernek Angliába. A gyárosok a gyérlmények ellenében új nyersanyagokat kapnának, amelyeket szintén feldolgoznának és így tovább.

— Órultság lenne, jelentette ki az angol kereskedelmi kamara elnöke, továbbra is megmaradni azon az állásponton, hogy ne akarjuk Németországgal a kereskedelmet felvenni. Németország volt mindig Anglia legjobb kintese és bármint mondjanak is, szükségesszerűleg ismét azzá kell, hogy legyen. A militarista szellem — tette hozzá — teljesen eltűnt és az új kormány el van határozva arra, hogy békebarát politikát folytasson.

Kéri mondatta le Károlyit

A bolsevizmus első percei — A félbeszakított utolsó minisztertanács — Kik iratták alá az elnök lemondó levelét

Budapest, okt. 1

Vége egy hiteles leírás jelent meg a magyarországi bolsevizmus első perceiről. Egy hírlírieti adat arról az eseményről, melynek lényege abból állott: Károlyi Mihály, az egykori köztársasági elnök átadta a hatalmat a diktatúra szervezkedett proletáriátusnak. E perceknek a főszereplője Kéri Pál ujságíró, aki annyira befolyása alatt tudta tartani a köztársasági elnököt. A hiteles leírást pedig — a bizonyítékokkal és tanúkra hivatkozással az a füzet tartalmazza, melyet Kemény Ferenc ujságíró adott ki ezen a címen: „Kinek a bűne a magyarországi bolsevizmus?” Ez a leírás mondja a következőket:

Hat óra előtt kijött a minisztertanácsból Károlyi és át akart öltözni, hogy elmenjen a munkástanács ülésére. Ezalatt a katonatanács üléséről, amely kibíltotta a proletárdiktatúrát, megérkezett Kunfi és Kéri Pál. Kunfi reményelt be a minisztertanácsba, hanem a sajtóosztály egyik szobájában helyezkedett el és onnan figyelte a történendőket. Ekkor játszódott le ennek az eseményeknek gazdag két napnak az akkori idők és embereknek leghívebben jellemző mozzanata: Kéri Pál hírlapíró lemondatta Magyarországi köztársasági elnökét, Károlyi Mihályt. A következőképpen történt:

Kéri izgatottan sietett be a minisztertanács előszobájába.

— Sürgősen beszélnem kell a gróffal!

— Miért — kérdezték.

— Azért, mert fogalmatok sincs, hogy mi történik a városban. Az

utcaikon forradalom van. Kommunista lett az egész város, a munkásosság, a katonaság, mindenki követeli... Károlyi csak ezzel számolni kell, ha nem akarja, hogy az események legázolják. Nincs más út számára, mint a proletáriátusnak átadni a hatalmat...

Mindenki megdöbbsent. Károlyit kihívták. Kéri hosszasan magyarázta neki a helyzetet, majd egy kis tanácskozás kezdődött, amelybe Károlyi belevonta mint tanácsadóit Titkárát, Simonyi Henriket, a huszonhétéves miniszteri tanácsost és Gellért Oszkár sajtófőnököt. Kunfi a háttérből figyelte az eseményeket, de később előlépett, egy ideig tárgyalta Károlyival. Még sem akarta szomban ő közölni vele a halálos ítéletét, hanem Kérit kívánta felhasználni, hogy lemondásra kényszerítse.

A lejjobban állól féltek Kunfi és Kéri, hogy Károlyi elmegy a munkástanács ülésére és ott talán okos szavakkal megnyeri magának a munkásokat és nem kívánják a lemondását. Ezért Kunfiék abban állapodtak meg, hogy nem engedik Károlyit elmenni a munkástanácsba.

Izgatott viták folytak még egy ideig, de a biesed csoport, amely teljesen kezébe kerítette Károlyit, végül felülkerekedett. Károlyi belefáradva az erőszakos kapacitálatba, igent mondott.

— Itt rendben van, csinálják meg... — szólt.

Később derült ki, hogy ekkor már a sajtó lemondási proklamációjának szövegét is közölték vele és hogy hozzájárult ahhoz, hogy Kériék írják meg a lemondását.

Kéri rögtön meg is fogalmazta Kunfi és Gellért jelenlétében a lemondást és lediktálta Simonyinak. Így készült el a történelmi jelentőségű okmány, amellyel a köztársaság elnöke lemondott és átadta a hatalmat a bolsevikokkal egyesült szociálistáknak, akik azt Magyarország egész proletáriátusa nevében átvették.

Német hang a bécsi leleplezésről

Bukarest, okt. 1

A „L'Orient” írja: Berlinből táviratozzák, hogy a leleplezés, amely a háború kitöréséért a legnagyobb felelősséget Berchtoldgróf volt bécsi külügyminiszterre hárítja s amelyet az osztrák kormány tett közzé, a német fővárosba rendkívül nagy szenzációt keltett. A sajtó egyetért abban, hogy ezek a leleplezések Ausztria ellen a világháborúért való felelősség kérdésében igen fontos bizonyítékokat képeznek, egyszerűen azonban éppen oly erőlyesen ítéli el a volt német császári kormány gyengeségét. Ez a kormány akarata és meggyőződése ellenére engedte, hogy beletántsák a háborúba s így oka lett a német nép pusztulásának.

— Soha nagy népet, — így írnak a lapok — nem viték ilyen könnyelműen mézázásukra; Németországnak ma bünhődnie kell akkori ostoba vezetőiért. Ez az az impresszió, melyet Roderich Goos könyvének rövid tanulmányozása alapján nyerhetni.

A bukaresti francia követ tárgyalásai Budapestben

Budapest, okt. 1

Saint-Aulaire mári, a bukaresti francia követ Párisba való útjában néhány napot töltött Budapestben. A francia követ tudvalevőleg Kolozsváron át utazott Budapestre s Kolozsváron egy fél napot időzött.

Mint a „Neue Freie Presse” közli, a francia követ Párisban a kelet-európai helyzetről fog jelentést tenni.

Budapesti tartózkodását felhasználta arra, hogy érintkezék több magyar politikai és gazdasági vezető személyiséggel. Saint-Aulaire követ informáltatta magát a magyar belpolitikáról Lovász Mártonról és megbeszélést folytatott Peidl Gyula és Payer Károly szociálista vezető embereikkel is, akik őt a munkásosság politikai szerepéről és a munkanélküliségről informálták. Ezek a politikások arra kérték a követet, hogy Párisban egy olyan koalíciós kormány érdekében emeljenek szót, amely nagy rétegeket képvisel.

A bukaresti francia követ ezenkívül beszélgetést folytatott dr. Hirsch Albert és dr. Choin Ferenc nagyiparosokkal is.

Ausztria békeállapotban Romániával

Bukarest, okt. 1

A „Chemarea” jelenté Bécstől: Diamandi, a román kormány budapesti megbízottja tegnap Bécsbe érkezett. Meglátogatta a szövetségesek missziójának főnökeit s utután Renner kancellárt, akivel hosszas eszmecsere folytató az osztrák-román viszonyokról.

Kijelentette Diamandi, hogy fel van hatalmazva annak a megállapítására, hogy habár Románia nem írta alá a békeszerződést, békeállapotban van Ausztriával és számíthat rá, hogy a két állam minden összeköttetését megújít.